

קיפוח והפליה של מתמודדי הנפש – תמונת מצב ואתגרים חברתיים

"עולם" בריאות הנפש - כללי

ההפרעות הנפשיות מטופלות על ידי מערכת הבריאות, ומאז הרפורמה משנת 2015, האחריות הביטוחית להן של קופות החולים. שירותי השיקום הפסיכיאטרי באחריות המדינה וניתנים מכוח חוק.

ההפרעות הנפשיות גורמות למוגבלות, ואנשים עם מוגבלות נפשית מהווים את קבוצת הנכים הגדולה ביותר מבין הזכאים לקצבת נכות כללית. מספרם של אנשים עם הפרעה נפשית מורכבת, נאמד בכ-150,000. מחלות אלה פורצות בגיל צעיר ומשך השפעתן על מסלול חייו של האדם מכרעת.

המתמודדים עם מוגבלות נפשית סובלים מקיפוח בכל קשת השירותים להם הם נזקקים.

שירותי בריאות הנפש

שירותי בריאות הנפש (טיפול באשפוז ובהחלמה, ושיקום), מתקצבים בחסר ותוך הפליה קשה ביחס לבריאות הגוף, כמפורט בדף "מדיניות כלכלית בבריאות הנפש" המועבר ביחד עם מסמך זה.

תוכנית אסטרטגית לשירותי בריאות נפש ראויים, צריכה לכלול, בין השאר, את המענים הבאים:

כינונם של מענים בהחלמה למצבי חירום ולמצבי משבר. המצב דהיום מביא לקרימינליזציה של מתמודדי הנפש, לפגיעה בזכויות אדם שלהם, ולסבל בל ישוער, תחת מתן מענה טיפולי, שיקומי וסוציאלי הולם. זאת תוך הסטת כספים המיועדים לאכיפת חוק למקום בו אין בכוחם להועיל, תחת השקעתם בשירותי בריאות נפש, והגדלה שלא לצורך של האשפוז בכפיה.

הרחבה וגיוון של שירותי בריאות הנפש בהחלמה, על מנת להגדיל את חוג האנשים המצויים במעגלי הטיפול (רק כמחצית מהתחלואה המורכבת מתמידה בטיפול). הבטחת קיומן של מרפאות רב מקצועיות, לרבות מרפאות רב צוותיות בפריסה ארצית, אשר יוכלו להעניק שירותים מתמחים. קיומם של שירותי בריאות זמינים (הבטחה של זמני המתנה סבירים ופריסה ארצית ראויה).

שיפור התנאים בבתי החולים הפסיכיאטריים, ובמיוחד הקטנת הצפיפות ותוספת תקני כוח אדם, ופתיחתן של מחלקות פסיכיאטריות נוספות בבתי החולים הכלליים.

תקצוב הולם של מערך השיקום אשר יאפשר מתן מענים לכל קשת המתמודדים ובעיקר הבטחתה של קורת גג לאנשים עם מוגבלות נפשית קשה על פני כל רצף התפקוד.

נקיטתם של צעדים שיהיה בהם להבטיח מספר מתאים של מטפלים. נוכח מצבו המחפיר של עולם בריאות הנפש: יש מחסור אקוטי ומוחלט ובפסיכיאטרים ובאחיות פסיכיאטריות, מחסור חמור בפסיכותרפיסטים בשירותי הציבורי (כפי שעולה מזמני ההמתנה לשירות) ותחלופת עובדים בשירותי השיקום המחבלת באפשרות הענקתו של שירות משמעותי.

צרכי קיום בסיסיים ובטחון סוציאלי

חרף קשיים תפקודיים מז'וריים רק 4% מהנכים הכלליים עם ליקוי עיקרי נפשי זכאים לקצבאות תפקוד. קצבאות התפקוד מהוות חלק מהותי מהתשלומים לנכים הזכאים לקצבאות המל"ל, והדבר נובע ממבנה הזכאות ותנאיה המקפח ופוגע קשות בנכי הנפש.

בעוד שנכים הרתוקים לכסא גלגלים נמנים על זכאי הדיור הציבורי, נכים שאינם כאלה לא זכאים אלא להשתתפות בשכר דירה, בסכום סמלי העומד על כמחצית מהסכום הנדרש לשכירתו של חדר בדירת שותפים. החלק הארי של המממשים זכאות זו להשתתפות בשכר דירה הינם נכי הנפש.

מדיניות הננקטת על ידי גורמי רוחה שונים (בין במישור המדינתי ובין במישור המוניציפלי) מדירה את נכי הנפש משירותי רוחה שונים בגין היותם נכי נפש ומשל לא היו אלה שירותים להם זכאי כל אזרח.

